

Zwangerenbeleid Faculteit der Wiskunde en Natuurwetenschappen

1. *Inleiding*

De werkgever heeft de wettelijke zorgplicht om de zwangere werkneemster en haar ongeboren kind en het borstgevoede kind tegen de effecten van schadelijke arbeidsomstandigheden te beschermen.

Het doel van deze procedure is dan ook het beschrijven van taken en verantwoordelijkheden van verschillende partijen binnen de faculteit bij deze bescherming en het benoemen van rechten en plichten van de zwangere werkneemster en de borstvoedende moeder.

De achtergrond van deze procedure is dat sommige biologische, fysische of chemische agentia en bepaalde werkzaamheden van de moeder schadelijk kunnen zijn voor het ongeboren dan wel borstgevoede kind. Een (dagdosis van een) stof die voor de moeder onschadelijk is, kan dat wel zijn voor het kind.

De meeste schadelijke effecten op de ontwikkeling van het embryo of de foetus zijn in het *eerste* trimester van de zwangerschap te verwachten. Vaak wil men de zwangerschap dan nog liever voor zichzelf houden. Dat houdt dan wel in dat de zwangere werkneemster *zélf* de eerste en meest deskundige persoon is om de risico's van de werkplek te beoordelen. De werkgever kan pas specifieke maatregelen treffen vanaf het moment dat deze over de zwangerschap geïnformeerd is.

Het advies is zelfs om al bij een eventuele kinderwens na te gaan met welke schadelijke stoffen, agentia of apparatuur (in de omgeving) gewerkt wordt, zodat tijdig afdoende maatregelen kunnen worden genomen (zie bijlage 10: "Werken met carcinogene, mutagene en reproductietoxische stoffen").

Vanuit dit perspectief is het wellicht toch wenselijk in een vroeg stadium van de zwangerschap de werkgever (in de persoon van de leidinggevende) in te lichten.

Dit hoofdstuk geeft de zwangere werkneemster en haar leidinggevende een leidraad met achtergrondinformatie voor het beoordelen van de risico's van de werkplek bij zwangerschap.

2. *Procedure*

2.1 **Zwangere medewerkster**

De zwangere medewerkster informeert haar leidinggevende zodat deze passende maatregelen kan nemen om haar en haar ongeboren kind te beschermen tegen mogelijk schadelijke invloeden van het werk.

Er is geen wettelijke termijn waarbinnen zwangerschap moet worden gemeld aan de werkgever. Het arbobesluit geeft wel het advies om dit uiterlijk na drie maanden

zwangerschap te doen¹.

Binnen twee weken hierna dient de werknemster voorlichting te krijgen van haar leidinggevende over de mogelijke risico's van haar werk tijdens de zwangerschap en haar rechten als zwangere werknemster en jonge moeder.

In overleg worden risico's beschouwd en maatregelen besproken.

De zwangere werknemster kan als zij daar behoefte aan heeft ook contact opnemen met de bedrijfsarts voor een preventief consult (medisch spreekuur).

2.2 Leidinggevenden

De leidinggevende, die door een medewerkster op de hoogte wordt gebracht van haar zwangerschap, dient binnen twee weken na deze officiële mededeling voorlichting te geven over de risico's bij zwangerschap en borstvoeding die het werk binnen de afdeling voor deze werknemster en haar ongeboren kind met zich meebrengt. Denk daarbij niet alleen aan haar eigen taken, maar ook aan blootstelling aan agentia waar anderen in haar nabijheid mee werken.

De leidinggevende brengt samen met de medewerkster de risico's in kaart en stelt in overleg de te nemen technische en/of organisatorische maatregelen vast. Het uitgangspunt daarbij moet zijn dat de zwangere haar werkzaamheden onveranderd en veilig kan voortzetten. Indien noodzakelijk faciliteert de leidinggevende bij aanpassing van de werkzaamheden (m.b.t. mankracht, middelen, werkduur), zie ook paragraaf 3.3.

Tevens dient de voorlichting om de zwangere werknemster over haar rechten tijdens de zwangerschap en de borstvoedingsperiode te informeren.

Op de website van de AMD staat verdere informatie (waaronder een checklist) die hierbij van pas komt (zie Hoofdstuk 3).

De leidinggevende wijst de zwangere werknemster ook op de mogelijkheid tot een vrijwillig preventief consult bij de bedrijfsarts (medisch spreekuur).

De leidinggevende informeert de overige medewerkers en studenten op de afdeling over aanvullende maatregelen en ziet erop toe dat eenieder op de afdeling deze maatregelen in acht neemt.

De leidinggevende verwijst de medewerkster naar de afdeling P&O voor informatie over zwangerschaps- en bevallingsverlof.

2.3 Organisatorische aspecten

De zwangere werknemster moet zo mogelijk haar eigen werkzaamheden veilig kunnen blijven verrichten. De werkzaamheden mogen verder geen terugslag veroorzaken op de zwangerschap of de kwaliteit/kwantiteit van de borstvoeding.

Als dat niet mogelijk is, heeft de werknemster, in overleg, recht op aanpassing van de werkzaamheden en/of de werk- en rusttijden. Indien ook dat niet mogelijk is, wordt de werknemster vrijgesteld van dit type werk en worden andere werkzaamheden aangeboden.

¹ Voor het aanvragen van zwangerschapsverlof geldt wel een wettelijke termijn, namelijk minimaal drie weken voor ingang van het zwangerschapsverlof. Hiervoor heeft P&O een zwangerschapsverklaring nodig van de verloskundige, huisarts of specialist, met de vermoedelijke datum van de bevalling.

In het uiterste geval wordt de zwangere werkneemster vrijgesteld van het verrichten van arbeid.

In ieder geval heeft de zwangere of pas bevallen (tot 6 maanden na de bevalling) werkneemster recht op:

- regelmatige werk- en rusttijden
- extra pauzes (maximaal 1/8 deel van de werktijd)
- een geschikte, afsluitbare ruimte om te kunnen rusten (met bed of rustbank)
- vrijstelling van overwerk en nachtdiensten
- zwangerschapsonderzoek onder werktijd

Voor borstvoedende moeders geldt tot 9 maanden na de bevalling dat zij recht hebben op:

- borstvoeding geven of kolven onder werktijd (tot maximaal ¼ van de werktijd)
- een geschikte, afsluitbare ruimte voor het voeden of kolven

De Faculteit W&N beschikt over een aantal kolf- en rustkamers in verschillende van haar gebouwen. Informeer bij de Servicedesk hoe u toegang krijgt!

3. Risicovolle werkzaamheden voor zwangeren

Hieronder volgt een opsomming van risico's binnen de Faculteit W&N die beschouwd dienen te worden. Voor sommige onderwerpen gelden verboden of grenswaarden: deze zijn *cursief* gedrukt.

- Werken met chemicaliën
Een zwangere of borstvoedende vrouw mag niet blootgesteld worden aan kankerverwekkende, mutagene en voor de voortplanting vergiftige stoffen. Zie ook AMD-informatieblad VOM012: Werken met carcinogene, mutagene of reproductietoxische stoffen.
- Ioniserende straling
Zwangeren mogen niet werken met ioniserende straling, tenzij voorkomen is dat de equivalente dosis door het werk voor het ongeboren kind maximaal 1 mSv is.
Ioniserende straling kan schade veroorzaken aan het ongeboren kind, vooral in de eerste periode van de zwangerschap (t/m 15^e week). Als met ioniserende straling gewerkt wordt, is het raadzaam al bij een kindzwangerschap óf zo vroeg mogelijk in de zwangerschap, eventueel met behulp van de coördinerend stralingsdeskundige na te gaan hoe het werk verantwoord kan worden uitgevoerd.
- Niet-ioniserende straling
Voorkom blootstelling aan ELF-velden en sterke RF-velden i.v.m. het ontstaan van mogelijke afwijkingen door ernstige weefselopwarming (hyperthermie) bij het ongeboren kind.
- Magnetisme
Voor het werken met magneten gelden geen wettelijke verboden. Door sterke magneetvelden kunnen stroompjes in het menselijk lichaam worden opgewekt die mogelijk voor neurologische afwijkingen kunnen zorgen. Een grens die in afwachting van verder onderzoek vaak wordt aangehouden voor zwangere vrouwen, is de norm voor pacemakerdragers: < 0,5 mT.
- Biologische agentia
Werken met rubella virus en toxoplasma is verboden voor zwangeren, tenzij door medisch onderzoek is aangetoond hiervoor immuniteit te bezitten.
- Fysieke belasting
Voor de frequentie van werkzaamheden als tillen, bukken, hurken, knielen zijn limieten die variëren met de zwangerschapsduur (zie website). Denk ook aan duwen, trekken en andere repeterende bewegingen (bij bijvoorbeeld pipetteren). Ook statische belasting, zoals lang staan of zitten bij laboratoriumwerk of computerwerk, kan eerder klachten geven dan normaal

vanwege verweking van banden en gewrichten die optreedt onder invloed van de zwangerschapshormonen.

- **Werken onder extreme kou of hitte**
Denk aan werken in koel/vriesruimten en kassen.
- **Schadelijk geluid**
De zwangere mag niet worden blootgesteld aan schadelijk geluid (equivalente geluidsniveaus boven 80 dB(A) of piekbelastingen van > 200 Pa (wordt 112 Pa)).
Vooral het ongeboren kind is gevoelig voor schadelijk geluid. Tevens kan een te hoog geluidsniveau leiden tot stress bij de moeder en/of het kind.
- **Ultrasoon geluid**
De zwangere mag niet verplicht worden in direct contact te komen met een ultrasonore trillingsbron i.v.m. mogelijke weefselbeschadiging. Voor ultrasonore luchttrillingen met frequenties >20 kHz geldt een grenswaarde van 110 dB(A) per tertsuband.
- **Stress**
Stress kan schadelijke gevolgen hebben voor de werkneemster (een zwangere is minder belastbaar) en voor de ontwikkeling van het ongeboren kind. Stress kan ontstaan door hoge werkdruk, maar ook bijvoorbeeld als gevolg van werken in hinderlijk geluid (<80 dB(A)).
- **BHV activiteiten**
Dit kan beter tijdelijk worden overgelaten aan anderen, i.v.m. fysieke inspanning en emotionele belasting. In ieder geval is de zwangere werkneemster niet inzetbaar als ademluchtmaskerdrager.

Daarnaast zijn er ook wettelijke bepalingen voor:

- **Trillingen**
Voor lichaamstrillingen en –schokken gelden grenswaarden tijdens de zwangerschap i.v.m. rugklachten en verhoogd risico op vroeg- en doodgeboorte. Dit geldt met name voor voertuigbestuurders.
- **Werken onder overdruk**
Zwangere vrouwen mogen geen werk onder overdruk uitvoeren, zoals duik- en caissonarbeid.

4. Verdere informatie

Als hulpmiddel bij de inventarisatie van risico's heeft de AMD een "Checklist Kinderwens, zwangerschap en borstvoeding" op de website geplaatst. Deze kan als leidraad dienen bij de inventarisatie van risico's en/of bij het voorlichtingsgesprek.

SZW-lijsten met daarop de carcinogene², mutagene³ en voor de voortplanting giftige⁴ (ofwel reproductietoxische) stoffen. De lijsten worden tweemaal per jaar opnieuw vastgesteld en gepubliceerd in de Staatscourant. Volg voor de meest recente versie de link op de website.

De medewerker met (stille) kindwens, zwangere medewerkster of leidinggevende kan desgewenst bij de inventarisatie van risico's of het bepalen van maatregelen advies vragen aan de AMD of gebruikmaken van het arbeidsomstandighedenprekeuur van de bedrijfsarts (afspraak via toestel 8015).

Bij vragen over zwangerschaps- en bevallingsverlof kan de betreffende P&O adviseur geraadpleegd worden.

² "Lijst met kankerverwekkende stoffen en processen als bedoeld in artikel 4.11 van het Arbeidsomstandighedenbesluit" (SZW uitgave)

³ "Lijst met mutagene stoffen als bedoeld in artikel 4.11 van het Arbeidsomstandighedenbesluit"

⁴ "Niet-limitatieve lijst van voor de voortplanting giftige stoffen waarop de aanvullende registratieplicht van toepassing is als bedoeld in artikel 4.2a, tweede lid van het Arbeidsomstandighedenbesluit" (SZW uitgave)